

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านช่อยงาม หมู่ 8 ตำบลหัวทะเล
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

ไชยพัฒน์ รัตนใหม่ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านช่อขงาม หมู่ 8 ตำบลห้วยทะเล
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ยอติชาติ วงศ์กอบลาภ, 96 หน้า

งานวิจัยโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้หรือไม่ เพื่อศึกษาว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะสามารถช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่ เพื่อศึกษาถึงดัชนีตัวชี้วัดความเข้มแข็งชุมชน เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการเก็บข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การทำประชาคมและใช้แบบ บร.1-12 เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการประเมิน โดยใช้ "CIPP Model" ของ สตีฟเฟิลดิม

ผลการวิจัยพบว่ากองทุนหมู่บ้านช่อขงามบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อและตัวชี้วัดทางด้านบวกที่ได้ คือ เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพที่ดี เกิดจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันเพื่อความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้าน ส่วนปัจจัยด้านลบ คือ ประชาชนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งเป็นลูกหนี้รายทุน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูง จึงทำให้ขาดเงินหมุนเวียนเพราะเงินบางส่วนต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตในระยะอันสั้นได้และประชาชนในหมู่บ้านที่ทำอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ประสบปัญหาหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....ไชยพัฒน์ รัตนใหม่.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นควรรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของ
สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ อติชาติ วงศ์กอบลาภ)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ดร. ชีรสุต สุขกำเนิด)

(อาจารย์ แสงดาว เลียบกระโทก)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ 7 เดือน 7 ปี พ.ศ. 2565

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้
กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ

- อาจารย์อติชาติ วงศ์กอบลาภ , อาจารย์แสงดาว เลียบกระโทก อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- คณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกและขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี
ตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

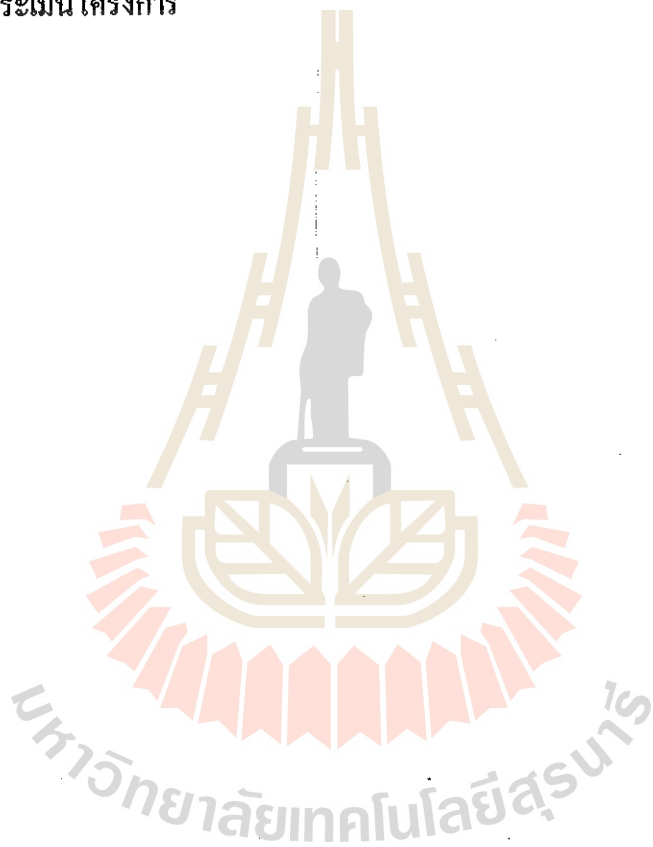
ไชยพัฒน์ รัตนใหม่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.หลักการและเหตุผล	1
2.วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ	1
3.กรอบแนวคิดและทฤษฎี	2
4.วิธีการดำเนินการ	3
5.ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
1.นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนแห่งชาติและชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2.ระเบียบที่เกี่ยวข้อง	6
3.แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	7
4.แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
5.ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
6.การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
7.หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล	10
8.การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	14
1.วิธีการประเมินโครงการ	14
2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	14
3.ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	15
4.เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	19
5.การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
6.การวิเคราะห์ข้อมูล	20

	หน้า
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	21
1.ผลการประเมินบริบทชุมชน	21
2.ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม	28
3.สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	33
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	37
1.วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	37
2.วิธีดำเนินการ	37
3.ผลการดำเนินการ	37
4.สรุป และ อภิปรายผล	38
5.ข้อเสนอแนะ	39
บรรณานุกรม	41
ภาคผนวก	42

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. แผนภูมิความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม	3
2. แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม	12
3. ระบบการทำงาน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	16

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมียุทธศาสตร์ และการจัดการเชิงพัฒนา ระบบสิ่งแวดล้อมเท่ากับการเจริญเติบโตของสังคมเมือง โดยประชาชนใน ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตการจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีคุณค่าและมีภูมิปัญญาเป็นของตนเอง เพื่อเอื้ออำนวยและเป็นการพัฒนาช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสในหมู่บ้านนั้น ๆ ให้ดำรงชีพอยู่ได้ ด้วยตนเอง การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น เป็นการจัดการแหล่งเงินทุนหมุนเวียนใน หมู่บ้านและชุมชนเมือง การพัฒนาอาชีพ การสร้างรายได้ การลดต้นทุน และการบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ความจำเป็นเร่งด่วนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเศรษฐกิจและ สังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมือง จนกระทั่งอนาคตของประเทศชาติในภายภาคหน้า

จากการด้อยโอกาสและความยากจนของคนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ก็คือการไม่มีเงินทุน เพียงพอ รวมถึงแหล่งเงินทุนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา จึงทำให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองขึ้น เพื่อช่วยบรรเทาทุกข์ของคนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีการดำรงชีวิตไป ตามความถนัดของตนเอง รวมไปถึงภูมิประเทศของชุมชนนั้น ๆ โดยการสร้างอาชีพ สร้างงานที่ เหมาะสมให้กับคนในชุมชน

และเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง ว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด จึงได้เกิดมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยนัก ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของโครงการ และทำการประเมิน ผลเพื่อทำเป็นรายงานในรูปแบบของ “สารนิพนธ์” ที่นำเสนอถึงปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา ใน การจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถ ของนัก ศึกษาในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่
2. เพื่อศึกษาว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะสามารถช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของ ชาวบ้านให้ดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่
3. เพื่อศึกษาถึงดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.กรอบแนวคิดและทฤษฎี

ในการศึกษาเรื่องของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีหลายแนวคิดและทฤษฎีที่สามารถเลือกใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น

1.แนวคิดและรูปแบบการประเมินของ อัลคิน (ALKIN'S CONCEPT of EVALUATION) คือกระบวนการคัดเลือกการประมวลผลข้อมูล และการจัดการสารสนเทศ ที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจการตัดสินใจ หรือใช้ข้อมูลในการกำหนดแนวทาง ในการเลือกการดำเนินโครงการ

2.ทฤษฎีทางสังคมของดาร์วิน (SOCIAL DARWINISM) เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของสังคมรวมถึงชุมชนท้องถิ่นสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล เชิงวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ปัจจัยที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานรวมทั้งกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ในสังคม คือ ปัจจัยทางชีววิทยา การถูกเลือกและการอยู่รอดทางสังคม และชุมชนท้องถิ่นก็คือความสามารถในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นแบบอย่างของการศึกษาวิจัยทางสังคมวิทยาจะต้องเป็นแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

มีแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมนำมาใช้ในการประเมินโครงการ แต่กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นต้นแบบในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ คือ ต้นแบบความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า "ซีพีพีโมเดล" (CIPP Model) ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยที่อักษรมีความหมายดังนี้

C ย่อมาจาก CONTEXT คือ บริบทของหน่วยระบบ เช่น ข้อมูลพื้นฐานภายใน หมู่บ้าน,สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน

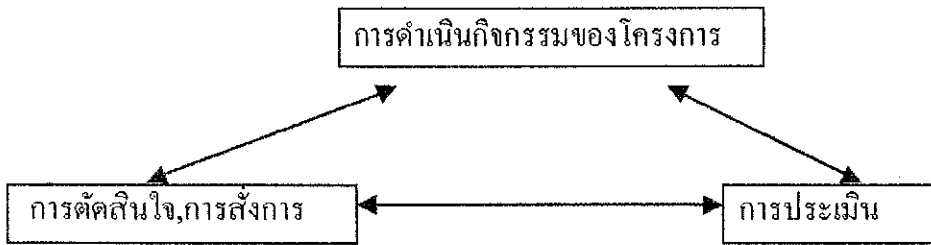
I ย่อมาจาก INPUT คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ เช่น เงินกองทุน 1 ล้านบาท

P ย่อมาจาก PROCESS คือ กระบวนการของหน่วยระบบ เช่น การจัดทำระเบียบกองทุน,การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

P ย่อมาจาก PRODUCT คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน,ผลลัพธ์ในการบริหารจัดการเงินทุน

1 ล้านบาท

CIPP Model เป็นกระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ

แผนภูมิที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตีฟเฟิลบิม

4. วิธีการดำเนินงาน

เมื่อได้รับเลือกให้เป็นนักศึกษา เพื่อเข้าไปศึกษา กองทุนหมู่บ้านช่อขาม ต.หัวทะเล อ.เมือง นครราชสีมา ก็เริ่มทำการศึกษาและทำความเข้าใจในเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยมีวิธีการดังนี้

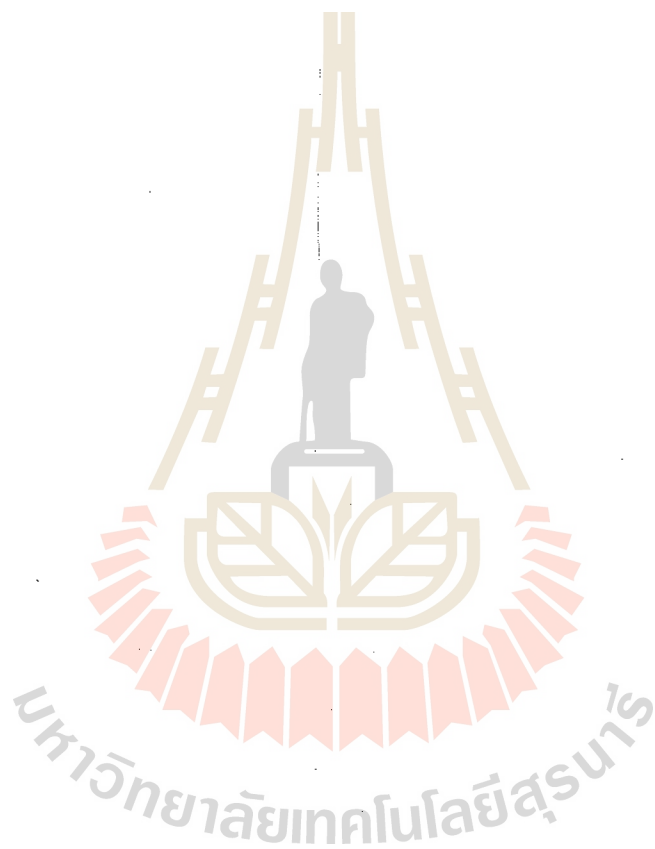
1. รายงานตัวกับประธานกองทุนเพื่อให้ทราบว่าเป็นนักศึกษากองทุนหมู่บ้านช่อขาม เพื่อให้สะดวกเวลาเข้าไปปฏิบัติงาน
2. ศึกษาเป้าหมายของ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ศึกษาภาพรวมของหมู่บ้าน โดยได้จากข้อมูลของประชาชนในหมู่บ้าน โดยอาศัยการ สัมภาษณ์และสังเกต
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยแบบรายงาน บร. 1 – 12 ในการเป็นต้นแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. รวบรวมข้อมูลประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล
6. นำเสนอในรูปแบบสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. รู้จักขั้นตอนการเก็บข้อมูลและการทำวชนสัมพันธ์จากการเข้าไปปฏิบัติงานจริงในหมู่บ้าน
2. มีความรู้ความเข้าใจ จากการดำเนินงาน และกระบวนการของการจัดการและการประเมินโครงการ
3. ได้ทราบถึงการดำเนินงานของคณะกรรมการว่ามีประสิทธิภาพมากเพียงใด

4. ได้รับรู้ถึงปัญหาการดำเนินงานและวิธีการแก้ไขปัญหา

5. ได้ศึกษาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน การประกอบอาชีพ และ โอกาสที่จะยกฐานะครอบครัวให้ดีขึ้น

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ด้วยนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งได้มตลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและธุรกิจขนาดเล็กเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความกตริเริ่ม การแก้ไขปัญหา เสริมสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1.ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ เป็นต้น
- 2.การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องเกื้อกูลกัน
- 3.การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและด้านการจัดการกองทุน
- 4.การติดตามประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสและความมีประสิทธิภาพ
- 5.เสริมสร้างสำนึกการเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 6.ชุมชนเป็นผู้กำหนดคุณภาพและจัดการหมู่บ้าน ชุมชน ด้วยคุณค่าภูมิปัญญาของตนเอง
- 7.เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้วยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

8.กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

9.เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

2.ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3.เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.กระชับเศรษฐกิจในระบบฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5.เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่ 1 รัฐมนตรีกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่ 2 รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่ 3 ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน

ไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

หมวดที่ 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวถึง สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านว่ามีหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างไร

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้าน แบ่งออกเป็นหมวดต่างๆดังนี้ (ภาคผนวก)

- หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป
- หมวดที่ 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- หมวดที่ 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- หมวดที่ 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด
- หมวดที่ 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- หมวดที่ 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน
- หมวดที่ 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- หมวดที่ 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ
- หมวดที่ 9 บทเฉพาะกาล

3.แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ที่กล่าวว่า

ข้อ 41 ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 17 โดยมีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

4.แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ภาคผนวก)

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) จำนวนประชากรในหมู่บ้าน
- (2) จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน
- (3) รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน
- (4) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (5) ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน
- (6) ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน
- (7) การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- (8) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับกองทุน

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ภาคผนวก)

- ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง “บ้านช่อขงาม” หมู่ที่ 8 ต.ห้วยทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา มีดังนี้
- หมวดที่ 1 ชื่อความทั่วไป กล่าวถึงการให้คำนิยามของคำต่างๆที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน เช่น “กองทุนหมู่บ้าน” หมายถึง กองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- “หมู่บ้าน” หมายถึง หมู่บ้านช่อขงาม หมู่ 8 ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- “คณะกรรมการกองทุน” หมายถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม
- หมวดที่ 2 ว่าด้วยคุณสมบัติของสมาชิก กล่าวถึงคุณสมบัติต่างๆของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม
- หมวดที่ 3 ว่าด้วยการถือหุ้น/การฝากถังจะ/การรับฝาก
- หมวดที่ 4 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม
- หมวดที่ 5 ว่าด้วยการพ้นจาก การดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม
- หมวดที่ 6 ว่าด้วยการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม และการประชุมสมาชิก
- หมวดที่ 7 ว่าด้วยการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม
- หมวดที่ 8 ว่าด้วยการจัดทำบัญชี และตรวจสอบทะเบียนบัญชี

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ที่คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

ข้อ 30 สมาชิกตามข้อ 18 (3) ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 31 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

ข้อ 32 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ตามคำขอกู้ทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบการขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้กู้และธนาคารทราบโดยเร็ว

ข้อ 33 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 34 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณีและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 35 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

ข้อ 36 ในกรณีที่ผู้กู้ทำผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้ อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

ข้อ 37 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ส่วนระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง “บ้านข่อยงาม” มีเกณฑ์สำหรับพิจารณาเงินกู้ดังนี้
หมวดที่ 7 ว่าด้วยการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน “บ้านข่อยงาม” มีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

ข้อ 28 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บ้านข่อยงาม ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านฯ ต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ พิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนหมู่บ้านฯ กำหนด

ข้อ 29 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ มีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ไม่เกิน 20,000 บาท/ราย

ข้อ 30 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ มีมติอนุมัติเงินกู้ตามคำขอหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจงให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบโดยเร็ว

ข้อ 31 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม อาจเรียกหลักประกันเงินกู้จากผู้กู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

ข้อ 32 ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ 6/ปี และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราร้อยละ 2/ปี

ข้อ 33 การกำหนดระยะเวลาที่ชำระเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม พิจารณาตามความเหมาะสม โดยให้คำนึงถึงสภาพความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์ในการขอกู้ของผู้กู้เป็นหลัก และการชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

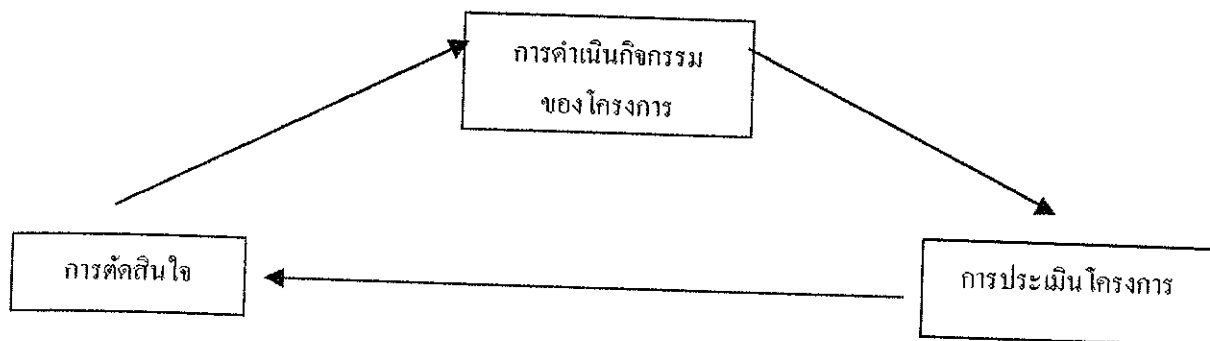
ข้อ 34 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม ดำเนินการตรวจสอบสาเหตุที่แท้จริง หากพบว่าเกิดจากเหตุอันสุดวิสัยของผู้กู้ ให้คณะกรรมการดำเนินการผ่อนผันตามที่เห็นสมควร แต่หากพบว่าเกิดจากการจงใจของผู้กู้ ให้คณะกรรมการ ดำเนินคดีกับผู้กู้ทันที

ข้อ 35 ในกรณีที่ผู้กู้ได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน หรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกวัตถุประสงค์ โดยปราศจากเหตุผลอันควร ให้คณะกรรมการ มีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกเงินกู้คืนพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวน ได้โดยทันที

7.หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล

แนวความคิดรูปแบบการประเมินซิปป์ของสตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam's CIPP Model) ในหนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา,2545:89-91 มีดังนี้

สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐานคือ

แผนภูมิที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ

และสตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซีพี (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

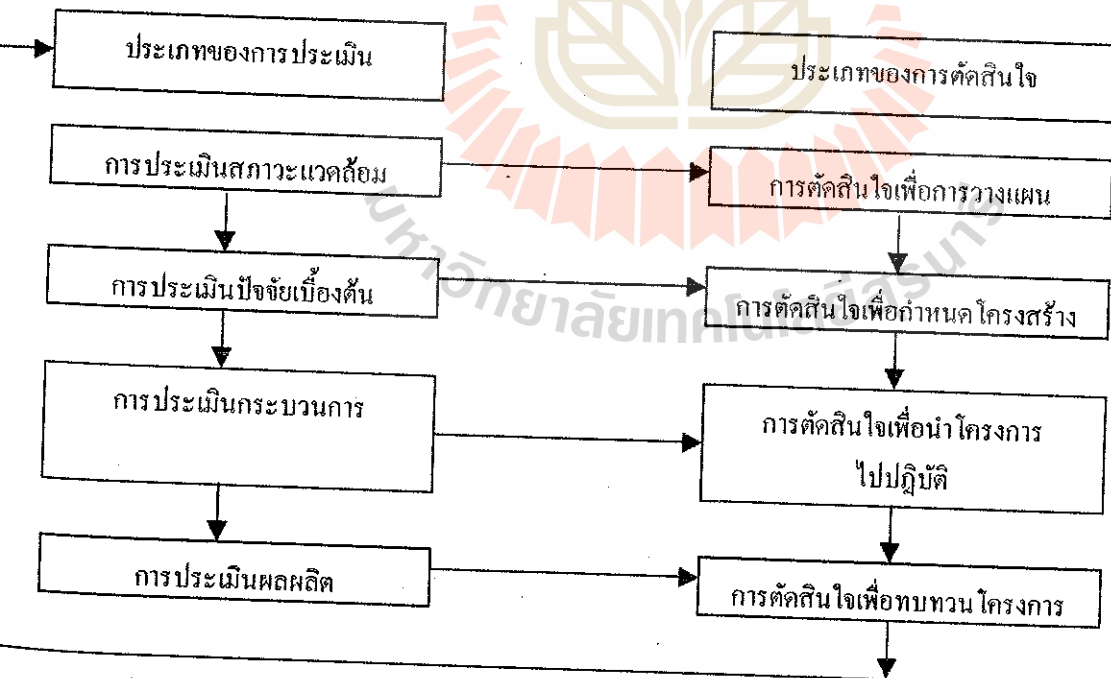
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติสัมฤทธิ์หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสตัฟเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม

8.การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการศึกษาจะเป็นการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง มุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและประเมินผลโครงการ รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ การศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education Participation – CEP) โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Needs Assessment) พร้อมกันไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำทรัพยากรต่าง ๆ ดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดทำโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาของบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนา และติดตามประเมินผลวิจักษณ์โยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถึงการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาส สำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้าน
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้จะเป็นการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านช้อยงาม หมู่ที่ 8 ต.หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา จากการได้เข้าไปปฏิบัติงานอยู่ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 โดยวิธีการประเมินจะใช้รูปแบบการประเมินแบบ “ชีพม์โมเดล” ตามที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งที่เป็นระดับหมู่บ้านและระดับผู้ผู้ ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล(ผู้ผู้)
2. การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการของกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล(ผู้ผู้)
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล(ผู้ผู้)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านช้อยงาม หมู่ 8 มีจำนวนทั้งหมด 283 คน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ประชากรทั้งหมดภายในหมู่บ้านช้อยงาม หมู่ 8	จำนวน	283	คน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15	คน
3. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	59	คน
4. สมาชิกที่ได้รับเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	20	คน
5. ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	4	คน
6. ประชากรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	224	คน

ในการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ทำการวิจัยจะเลือกจากจำนวนประชากรที่กล่าวไว้ข้างต้นตามเกณฑ์ที่หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตได้กำหนดหรือตามที่ได้ประชุมกับอาจารย์นิเทศก์ โดยต้องมีกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 50 ตัวอย่าง หรือ 50% ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

- 1.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- 1.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- 1.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- 1.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

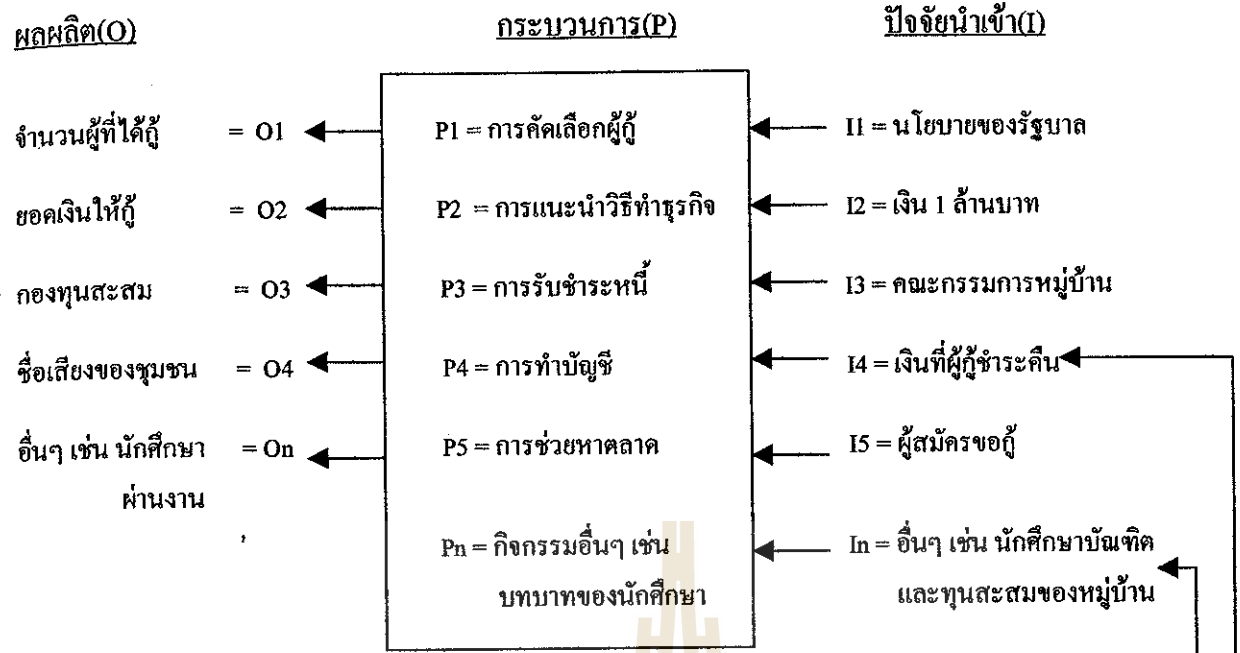
2. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย(หน่วยระบบ B) ได้แก่

- 2.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- 2.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- 2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- 2.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎี “ชีพพีโมเดล” ซึ่งแผนภาพต่อไปนี้จะแสดงองค์ประกอบของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ชีพพีโมเดล” ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

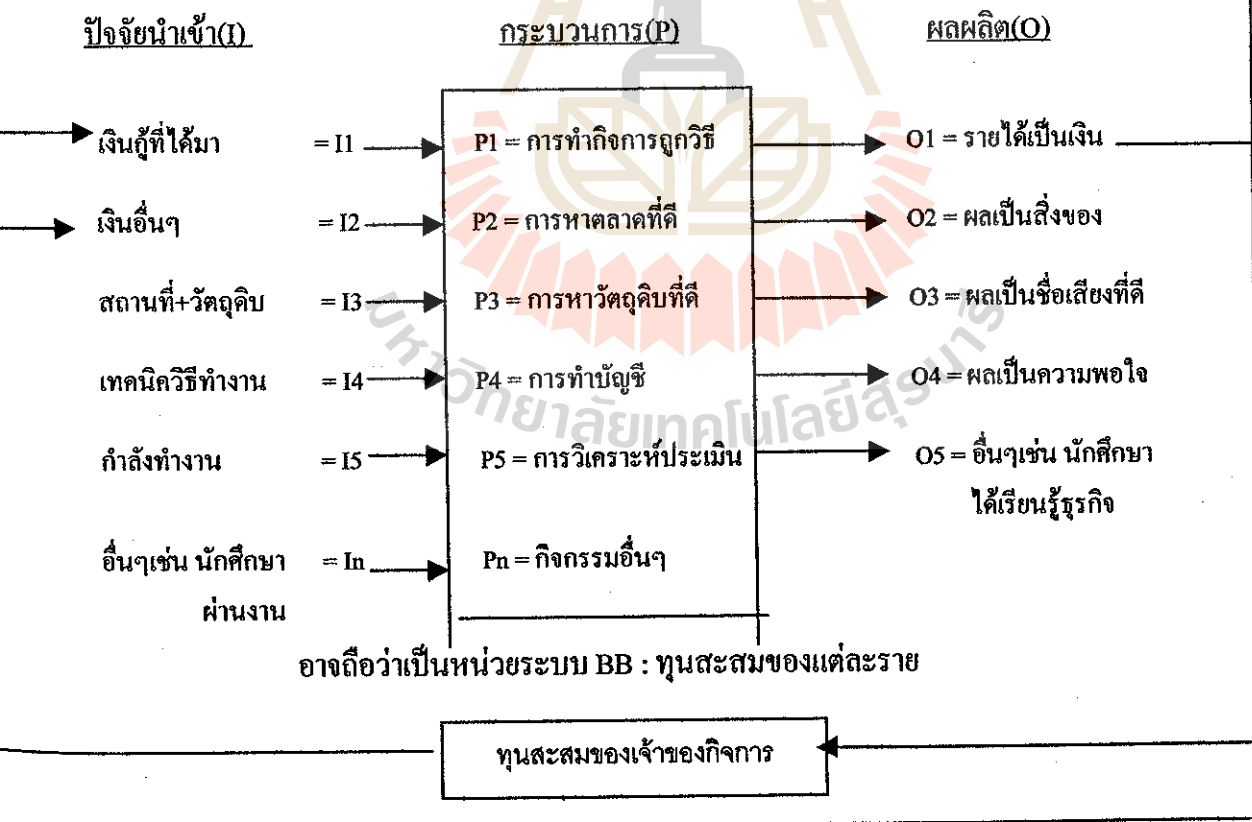
หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและและนำส่งเสริมผู้กู้

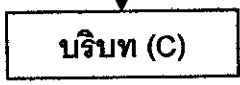
อาจถือเป็นหน่วยระบบ AA : ทุนสะสมของหมู่บ้าน

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย(B1...Bn)

อาจถือว่าเป็นหน่วยระบบ BB : ทุนสะสมของแต่ละราย

แผนภูมิที่ 3 ระบบการทำงาน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบบริการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ผู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A เป็นตัวชี้วัดของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน,ป่าไม้,สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.1.5 ความเคื้อครื้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.1.6 บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือ ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน,สภาพป่าและหนองน้ำ,สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปร ตามบร.1 ดังนี้

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอู้

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังนี้

3.1 การคัดเลือกผู้กู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยหาตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

4.1.1 จำนวนผู้กู้

4.1.2 ยอดเงินที่ให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง

4.2.1 จำนวนผู้กู้ที่ได้เงินกู้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.2.4 การเกิดกิจการใหม่

4.3 ผลกระทบทางอ้อม

4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

4.3.2 ห้องถื่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4.3.3 ห้องถื่นมีเครือข่ายการตลาด

4.3.4 ห้องถื่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B

ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะ ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

1.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้แต่ละครอบครัว

1.2 ทรัพย์สินของผู้กู้แต่ละครอบครัว

1.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้

1.4 หนี้สินภายนอกในระบบ

1.5 อาชีพหลักของผู้กู้

1.6 รายได้ของครอบครัว

1.7 ประสบการณ์ในการดำเนินการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

2.1 เงินกู้ที่ได้มา

2.2 เงินอื่นๆ

2.3 สถานที่ และวัสดุคืบ

2.4 เทคนิควิธีทำงาน

2.5 กำลังทำงาน

3.ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

3.1 การทำกิจการถูกวิธี

3.2 การหาตลาดที่ดี

3.3 การหาวัสดุคืบที่ดี

3.4 การทำบัญชี

3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

4.ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

4.1.1 รายได้เป็นเงิน

4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสังของ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ

4.2.2 ผู้กู้ได้ทำการค้าด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.3 ผลกระทบทางอ้อม

4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง

4.3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ

(บร.) มีดังนี้

1.แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

2.แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

3.แบบรายงาน บร.3(แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

4.แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานปฏิบัติงานรายเดือน)

5.แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

6.แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

- 7.แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนใน
ในทัศนะของประชาชน)
- 8.แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 9.แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 10.แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกกรณี)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล มีดังนี้

- 1.การสังเกตและการบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่างๆของหมู่บ้านตลอดจนการสังเกตและบันทึกจาก
การที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมและไม่มีส่วนร่วม
- 2.การสัมภาษณ์ตามแบบบร.ต่างๆ แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็นกลุ่มๆดังนี้
 - 2.1 สัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
 - 2.2 ผู้นำและผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพ
 - 2.3 ผู้นำกลุ่มอาชีพ
 - 2.4 ประชากรภายในหมู่บ้าน
 - 2.5 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งที่ได้รับเงินกู้จากกองทุนและไม่ได้รับเงินกู้จากกองทุน
- 3.การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

6.การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ตัวชี้วัดจากหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแล
หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ดูแลราย ผู้ทำการวิจัยก็จะนำตัวชี้วัดมาวิเคราะห์ที่
ละตัว เพื่อที่จะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้นั้นมาสรุปเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบต่างๆทั้งทางตรงและ
ทางอ้อมที่เกิดจากตัวชี้วัดมาประเมิน โดยนำข้อมูลในเรื่องเดียวกันมาประมวลเข้าด้วยกันจากนั้นจึงนำมา
เรียบเรียงและแยกเป็นประเด็นที่ชัดเจน

- 6.1วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น
ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน นำมาสรุปความเป็นต้น
- 6.2วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นตัวเลข ซึ่งใช้สถิติดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ
ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านอย่างงาม เขียวขึ้นเพื่อเชื่อมโยงไปยังวัตถุประสงค์ของการประเมินในภาพรวมของ CIPP Model และสรุปผลเพื่อทราบการบรรลุวัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์ ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประเมินวาทะเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ในทางวิชาการ ได้มีการให้ความหมายเกี่ยวกับ “คนจน” อย่างน้อย 2 ความหมายด้วยกันคือ หนึ่ง “คนจน” หมายถึง ผู้มีรายได้น้อยพอเพียงที่จะซื้ออาหารที่ให้คุณค่าทางอาหารเพียงพอตามหลักโภชนาการ (อัมมาร สยามวาลา, 2540, หน้า 67) และ สอง ผู้ยากจนคือ ผู้ที่ไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของ “ทรัพยากร” สำคัญที่ใช้ในการผลิต (นิธิ เอียวศรีวงศ์, อ้างในอภิชัย พันธุเสน, 2540, หน้า 157) ความแตกต่างของ “คนจน” ใน 2 ความหมายข้างต้นก็คือ พิจารณาจากความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (basic needs) เป็นหลัก และโอกาสการเป็นเจ้าของทรัพยากรที่สำคัญในการผลิต เพื่อให้ชีวิตอยู่รอด แม้ว่าจะมองจากเรื่องทางวัตถุเป็นหลักเหมือนกัน แต่ความหมายที่สองนั้นดูจะมีความหมายกว้างขวางกว่าประเด็นทางเศรษฐกิจ (อภิชัย พันธุเสน, 2540, หน้า 157) อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของชาวบ้านในชนบทเองก็ได้ให้นิยามเกี่ยวกับ “คนจนในหมู่บ้าน/ชุมชน” เอาไว้ว่า หมายถึง คนที่มีข้าวไม่พอกินตลอดทั้งปี ความหมายของ “คนจน” ในทัศนะของชาวบ้านจึงดูคล้ายคลึงกับ “คนจน” ในความหมายแรกของนักวิชาการ ซึ่งสะท้อนสถานะในการดำรงชีวิตได้ในระดับหนึ่ง

สำหรับในทางเศรษฐศาสตร์ มีการใช้ “ความยากจน” อย่างน้อย 5 ความหมายคือ

1. ความอึดอัดขัดสนทางเศรษฐกิจ (economic insufficiency)
2. ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ (economic inequality)
3. ความขาดแคลน (deprivation) คือ ขาดแคลนจากสภาพที่เคยเพียงพออยู่แล้ว

4. ความต้องพึ่งพา (dependency) หมายความว่า ถ้าอยู่ด้วยตัวเองไม่ต้องพึ่งพาใคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือรัฐแล้ว ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้

5. ความเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคม (diseconomics) คือ ความยากจนก่อให้เกิดปัญหาสังคม ถ้าไม่มีความยากจนปัญหาสังคมก็จะหมดไป (อภิรักษ์ พันธเสน, 2540, หน้า 156)

อาจกล่าวได้ว่า ในทศวรรษ 2530 หรือ ทศวรรษเศรษฐกิจฟองสบู่ นั้น “คนจน” และ “ความยากจน” ยังคงจะเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งของสังคมไทย สิ่งที่สำคัญที่สุดในทศวรรษนี้ก็คือการที่ “คนจน” ได้ประกาศตัวออกมาอย่างชัดเจน ให้เป็นที่รับรู้แก่สังคมในวงกว้าง โดยการรวมตัวกันเป็น “สมาชิกคนจน” (ดูรายละเอียดได้ใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2541) ปรัชญาการมองสังคมเช่นนี้จะสะท้อนถึงความเป็นจริงอย่างหนึ่งว่า “คนจน” จะเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยไปอีกนานแสนนาน เพราะได้กลายมาเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง เช่นเดียวกับปัญหาความยากจนไปแล้ว

แนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน

เนื่องจากปัญหาความยากจนเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมผูกขาดที่ด้อยพัฒนา ไม่ใช่แค่เรื่องการศึกษาที่ประชาชนยังมีการศึกษาต่ำหรือรายได้ต่ำ ฯลฯ เท่านั้น การจะแก้ปัญหาความยากจนให้ได้ผล ต้องแก้ไขเงื่อนไขของความยากจนทั้ง 6 ข้อ ให้ได้อย่างเชื่อมโยงกันทั้งระบบโครงสร้าง ไม่ใช่แค่ทำโครงการเป็นส่วน ๆ เช่น พักหนี้เกษตรกร, กองทุนหมู่บ้าน, ธนาคารคนจน ฯลฯ ซึ่งจะแก้ปัญหาได้เพียงเฉพาะหน้าสั้น ๆ อาจช่วยได้เฉพาะบางคน แต่ไม่อาจแก้ปัญหาคนจนได้ทั้งหมด

สิ่งที่จะต้องทำคือ

- 1) ปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม เช่น การปฏิรูปที่ดิน การปฏิรูปการเกษตร การปฏิรูประบบการคลัง การเงิน การภาษีอากร เพื่อเก็บภาษีคนรวย ไปช่วยพัฒนาคนจน การปฏิรูปการศึกษา สาธารณสุข สื่อสารมวลชน ปฏิรูปทางการเมือง และปฏิรูปทางสังคมด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดโครงสร้างการเป็นเจ้าของและการควบคุมปัจจัยการผลิตใหม่ ที่มีความเป็นธรรม เป็นประชาธิปไตย และมีประสิทธิภาพ เน้นการพัฒนา ระบบสหกรณ์, องค์กรของชุมชน, บริษัทมหาชน การแข่งขันเสรีแทนระบบทุนนิยมผูกขาด
- 2) เปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศ จากที่เน้นการพึ่งพาการลงทุนและการค้ากับ ต่างประเทศเป็นสัดส่วนสูงเกินไป มานับการพัฒนาคน การจ้างงาน การพัฒนาทรัพยากร และตลาดภายในประเทศ และเลือกลงทุนและการค้ากับต่างประเทศ เฉพาะที่จำเป็นและคนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์ เปลี่ยนนโยบายจากที่เคยเน้นความเติบโตของสินค้าบริการของประเทศโดยรวม มาเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนส่วนใหญ่
- 3) พัฒนาระบบประกันสังคม สวัสดิการสังคมในระดับประเทศ และสวัสดิการชุมชนในระดับท้องถิ่น ให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมถึงคนทุกส่วนในสังคม

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

SMEs หรือ Small and medium Enterprises หมายถึง วิชากิจขนาดกลางและขนาดย่อมครอบคลุมธุรกิจทั้งภาคการผลิต การค้า และบริการ ซึ่งโครงสร้างสำคัญอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นส่วนใหญ่ โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ กำหนดขนาด SMEs โดยได้แยกประเภทธุรกิจเป็น 4 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ บริการ ค่าส่งและค่าปลีก และใช้สินทรัพย์ถาวรรวมเป็นเกณฑ์แบ่งโดยกำหนดธุรกิจขนาดเล็กมีทรัพย์สินถาวรระหว่าง 30-50 ล้านบาทตามแต่ประเภทกิจการ ส่วนวิชากิจขนาดกลางกำหนดให้มีขนาดทรัพย์สินถาวรระหว่าง 60-120 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ พ.ร.บ. วิชากิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2543 ที่ผ่านมาจะได้มีการกำหนดนิยาม SMEs ใหม่ และประกาศใช้อย่างเป็นทางการต่อไป

ความสำคัญของ SMEs

SMEs เป็นรูปแบบพื้นฐานของวิสาหกิจไทย เนื่องจากในปัจจุบันมีกิจการที่จัดเป็น SMEs คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของวิสาหกิจทั้งหมด และ SMEs ยังมีสัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GPA) ถึงประมาณร้อยละ 42 คิดเป็นมูลค่าประมาณ 2,005,420 ล้านบาท โดยได้มาจากสาขาบริการมากที่สุด ร้อยละ 27.4 สาขาปลีก ร้อยละ 24.3 และสาขาอุตสาหกรรม ร้อยละ 22.6 บทบาทที่สำคัญของ SMEs อีกประการหนึ่ง คือ เป็นแหล่งรองรับแรงงานที่สำคัญเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม จะมีแรงงานจากกิจการ SMEs อยู่ราวครึ่งหนึ่งหรือประมาณ 1.3 ล้านคน โดยธุรกิจ SMEs จะมีการขายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ เพราะมีการใช้เงินทุนไม่มาก และส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้และกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค

จะเห็นได้ว่า วิชากิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs เป็นพื้นฐานเศรษฐกิจไทยอย่างแท้จริงและยังช่วยสร้างงานและกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึงและหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศและกระแสการค้าโลกส่งผลให้ SMEs ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากการขาดขีดความสามารถในการผลิตการตลาด การบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี บุคลากร และระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ โดยเฉพาะด้านคุณภาพและมาตรฐานสินค้า ดังนั้น สถาบันเฉพาะทางสถาบันอิสระที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมเฉพาะสาขานั้นๆ ควรเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริม SMEs ในแต่ละสาขาให้สามารถยกระดับการผลิตที่มีประสิทธิภาพมีการเชื่อมโยงให้เกิดเป็นกลุ่มการผลิต (Clusters) มีการพัฒนาด้านการตลาดเข้มแข็ง ตลอดจนมีระบบการจัดการในแต่ละด้านที่ดี ควบคู่ไปกับตัวผู้ประกอบการ SMEs เอง จะต้องให้ความสำคัญการพัฒนากิจการของตนเองในกาบริหารจัดการด้านต่างๆ ไปพร้อมกันด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ SMEs สามารถเป็นพื้นฐานอันแข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การค้าระหว่างประเทศของไทย ประสบภาวะตกต่ำตั้งแต่ต้นปี 2541 ดังนี้

- การส่งออก การส่งออกของไทยลดลงตั้งแต่เดือนมีนาคม 2541 ต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลา 13 เดือน และเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มขึ้นตั้งแต่เดือนเมษายน 2542 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับจนถึงเดือนกันยายน 2542 สินค้าส่งออกที่สำคัญเป็นสินค้าอุตสาหกรรมเป้าหมาย และสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร ส่วนสินค้าเกษตรราคายังมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากผลผลิตของโลกมีปริมาณมาก มูลค่าการส่งออก 8 เดือน(มค.-สค.) ของปี 2542 มีมูลค่าการส่งออกรวม 37,161.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อน ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อาเซียน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ทั้งนี้คาดว่าในปี 2542 จะสามารถส่งออกเพิ่มขึ้นได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอัตราร้อยละ 4

- การนำเข้า การนำเข้าของไทยลดลงอย่างต่อเนื่องโดยในปี 2541 การนำเข้าลดลงร้อยละ 32.84 แต่การนำเข้าเริ่มเพิ่มขึ้นตั้งแต่เดือนมกราคม 2542 เป็นต้นมา และมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับโดยในช่วง 8 เดือนแรกของปี 2542(มค.-สค.) มีมูลค่าการนำเข้ารวม 31,428.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.3 เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อน ดุลการค้า ประเทศไทยเสียเปรียบดุลการค้ามาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่นับตั้งแต่เดือนกันยายน 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันไทยเริ่มได้เปรียบดุลการค้า โดยในปี 2541 ได้เปรียบดุลการค้ารวม 12,055.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปี 2542 ช่วง 8 เดือนแรกไทยได้เปรียบดุลการค้ารวม 5,733 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

1.1.4 สภาพแวดล้อมประเทศในปัจจุบัน

การพัฒนาในช่วงเริ่มมีแผนเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นนั้น จะมีการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นดั่งนำ โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นมา ในระยะเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นดูจะเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดีที่อารยธรรมแบบตะวันตกที่ได้หลังไหลเข้ามาแทนที่ ต่อเมื่อการพัฒนาที่ผ่านพ้นมาราว 40 ปี จึงทำให้มองเห็นความสูญเสียทางสังคมเกิดขึ้นแล้วอย่างชัดเจน

โดยพื้นฐานของสังคมนั้นจะมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทรัพยากรท้องถิ่น และระบบการผลิต เริ่มแต่เมื่อมีการจัดวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรรวมชาตินับตั้งแต่มีการสร้างถนน การมีรถยนต์ในการคมนาคมขนส่ง การมีไฟฟ้าเข้าไปในหมู่บ้าน ตลอดจนการเกิดเป็นชุมชนที่ขยายตัวขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในชุมชนและครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป ระบบการผลิตที่มุ่งเน้นรายได้ทำให้ต้องอาศัยเครื่องจักรและการจ้างแรงงานทำให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมหมดไป กลับมีการแข่งขันช่วงชิง การเอาัดเอาเปรียบกันมากขึ้น มาตรฐานการดำรงชีวิตครอบครัว การบริโภค และการใช้จ่ายในครอบครัวและในระดับบุคคลกลับกลายเป็นความฟุ้งเฟ้อ และเป็นสังคมที่นิยมวัตถุมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ประเทศไทยที่เคยเป็นเมืองสงบ ชิมแฉิมแจ่มใส และเอื้อเฟื้อกลับเป็นสังคมที่ขัดแย้งกันเกิด
ความเห็นแก่ตัวเต็มไปด้วยยาเสพติดและอาชญากรรม

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน

ทุกรัฐบาลที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรมาโดยตลอด โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหา หนี้นอกระบบ ได้มีการผลักดันมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยในระยะเริ่มแรก ได้มีการผลักดันการจัดตั้งสหกรณ์ การเกษตรและให้สหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันหลักของเกษตรกรในการกระจายสินเชื่อแก่เกษตรกรสมาชิก เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่ง เงินกู้ของตนเอง เพื่อลดการพึ่งพาเงินกู้จากตลาดเงินนอกระบบ ต่อมาในปี พ.ศ.2509 รัฐบาลในขณะนั้นได้ตรา พ.ร.บ. จัดตั้ง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นธนาคารเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่ในการหาเงินทุนให้เกษตรกรกู้โดยตรง และให้ผู้ผ่านสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร) เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอ ในปี พ.ศ.2518 รัฐบาลได้มีมาตรการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จ่ายสินเชื่อเพื่อการเกษตรตามสัดส่วนของเงินฝาก หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้นำเงินส่วนที่เหลือไปฝากไว้กับ ธ.ก.ส. เพื่อให้ ธ.ก.ส. นำไปจ่ายเป็นเงินกู้ให้แก่เกษตรกรต่อไป การดำเนินการมาตรการดังกล่าว นับว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก คือ สามารถลดบทบาทของเงินกู้นอกระบบลงได้อย่างมาก ทำให้เกษตรกรมีแหล่งเงินได้เพียงพอ และมีเงื่อนไขการกู้ที่เป็นธรรม อย่างไรก็ตามการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรกรรม ทำให้ปัญหาของภาคเกษตรกรรม รวมทั้งปัญหาหนี้สินเกษตรกรมีความ ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ และลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

1.1.6 บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือ ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

ชนบทได้มีการเปลี่ยนแปลงมาตลอดเวลาเริ่มจากเมื่อคนในชนบทมีจำนวนมากขึ้น ที่ดินทำกินที่ทำอยู่เดิมก็ไม่พอ จำเป็นต้องขยายพื้นที่เพาะปลูก โดยการบุกเบิกพื้นที่กรังว่างเปล่าหรือที่ป่า ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นที่พื้นที่ราบสูง ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูกข้าว แต่เหมาะกับการปลูกพืชไร่บนพื้นที่ดอนเพิ่มขึ้น เดิมคนชนบทปลูกข้าวโดยเก็บส่วนหนึ่งไว้บริโภค ส่วนที่เหลือจึงนำไปขาย แต่เมื่อมาทำการเพาะปลูกพืชไร่จึงต้องเอาผลิตผลของพืชไร่เหล่านี้มาขายแล้วจึงนำรายได้มาซื้อข้าวบริโภคทำให้เกิดการค้าขาย และตลาดแพร่กระจายกว้างขวางขึ้นในสังคมชนบทมากขึ้นทุกที

การเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทเริ่มจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนคนในชนบทมีผลทำให้ต้องขยายพื้นที่การเพาะปลูก และต้องเปลี่ยนชนิดของพืชผลจากการเพาะปลูกข้าวเป็นการปลูกพืชชนิดอื่นตามความเหมาะสมของพื้นที่สภาพที่ชาวชนบททำมาหากินและกินอยู่โดยอาศัยธรรมชาติที่ค่อยๆ หมดยุคไป

การค้าขายและอาชีพเงินเป็นปัจจัยก็มีความสำคัญเพิ่มขึ้นทุกที ชีวิตของชาวชนบทจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและชุมชน

บ้านช่อขงาม หมู่ 8 ต.หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ.2434 หรือประมาณ 110 ปีมาแล้ว ชื่อหมู่บ้านช่อขงามเนื่องมาจาก หมู่บ้านในสมัยก่อนมีต้นช่อเกิดขึ้นมากมาย และเป็นต้นช่อที่มีใบขนาดใหญ่สวยงามจึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านช่อขงามจนถึงปัจจุบัน คนกลุ่มแรกที่มาก่อตั้งหมู่บ้านไม่ทราบแน่ชัดแต่เหตุผลที่สำคัญคือ ต้องการพื้นที่สำหรับอาศัย และทำการเกษตร ซึ่งอาชีพเริ่มแรกของชาวบ้านคือ ทำสวนผัก ปลูกผลไม้ สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านเป็นป่าที่มีตะครองเก่าไหลผ่านแต่ปัจจุบันพื้นที่ป่าเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากคนในหมู่บ้านต้องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้มากขึ้นซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน จึงได้ทำการถางป่าเพื่อทำการเกษตร การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค

-มีถนนลาดยางปี พ.ศ.2541 ก่อนหน้านั้นเป็นถนนลูกรัง

-มีไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านครั้งแรกปี พ.ศ.2534

-ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ.2541

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันประชากรในหมู่บ้านช่อขงาม มีครัวเรือนทั้งหมด 74ครอบครัว มีบ้านเรือน 59 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 283 คน เป็นชาย 126 คน คิดเป็นร้อยละ 44.52 เป็นหญิง 157 คน คิดเป็นร้อยละ 55.48

-ประชากรวัย 1 วัน-3 ปีเต็ม	จำนวน	5	คน	คิดเป็นร้อยละ	1.77
3 ปี 1 วัน-6 ปีเต็ม	จำนวน	16	คน	คิดเป็นร้อยละ	5.65
6 ปี 1 วัน-12 ปีเต็ม	จำนวน	22	คน	คิดเป็นร้อยละ	7.77
12 ปี 1 วัน-14 ปีเต็ม	จำนวน	20	คน	คิดเป็นร้อยละ	7.07
15 ปี 1 วัน-18 ปีเต็ม	จำนวน	24	คน	คิดเป็นร้อยละ	8.48
18 ปี 1 วัน-50 ปีเต็ม	จำนวน	149	คน	คิดเป็นร้อยละ	52.65
50 ปี 1 วัน-60 ปีเต็ม	จำนวน	26	คน	คิดเป็นร้อยละ	9.19
60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน	21	คน	คิดเป็นร้อยละ	7.42
รวม	จำนวน	283	คน	คิดเป็นร้อยละ	100

คุณภาพอนามัย

สุขภาพอนามัยของคนในหมู่บ้านค่อนข้างอยู่ในขั้นดี เพราะในหมู่บ้านจะมีตม.

(อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) เป็นผู้คอยให้คำแนะนำและดูแลสุขภาพอนามัยของคนในหมู่บ้านและคอยติดต่ออนามัยในการฉีดวัคซีนต่างๆ ให้แก่คนภายในหมู่บ้าน

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ในพื้นที่ของหมู่บ้านค่อนข้างมีเนื้อที่ป่า 10 ไร่ ซึ่งลดน้อยลงจากเดิมที่มีอยู่ 70 ไร่ เป็นผลเนื่องมาจาก จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และต้องการพื้นที่ทำกินในการเพิ่มผลผลิต

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญภายในหมู่บ้านมี คลอง 1 แห่ง สระน้ำ 1 สระ ซึ่งทั้งสองแหล่งมีน้ำใช้ได้ตลอดปี มีบ่อน้ำอีก 16 บ่อแต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ตลอด

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ผู้นำในหมู่บ้านคือผู้ใหญ่บ้าน นายสายรุ้ง พยัคฆ์มะเร็ง ซึ่งก็เป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพกัน ส่วนในด้าน การปกครองก็จะมี การจัดประชุมกันประมาณเดือนละ 1 ครั้ง โดยผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้นำในการจัดการประชุมลูกบ้าน เพื่อสานความสัมพันธ์ ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านและร่วมกันแก้ปัญหาของคนในหมู่บ้าน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับพออยู่พอกินเกือบทุกครัวเรือน เพราะหัวหน้าครอบครัวมีการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวของตนเอง และนอกจากนั้นก็ยังมีหารายได้จาก การกู้ยืมเงินจากกองทุนมาประกอบอาชีพ เช่น การค้าขาย การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

อาชีพของคนในหมู่บ้าน

-รับจ้างทั่วไป	จำนวน	18 ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	30.51
-ค้าขาย	จำนวน	12 ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	20.34
-ข้าราชการ	จำนวน	2 ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	3.39
-ประมง	จำนวน	2 ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	3.39
-การเกษตร	จำนวน	25 ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	42.37
รวม	จำนวน	59 ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	100

จำนวนรายได้ของประชากรในหมู่บ้านต่อปี

- 5001- 10000	จำนวน	1	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	1.7
- 10001 – 20000	จำนวน	1	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	1.7
- 20001 – 30000	จำนวน	8	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	13.56
- 30001 – 50000	จำนวน	12	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	20.34
- 50001 – 100000	จำนวน	18	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	30.50
- มากกว่า 100001	จำนวน	19	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	32.20
รวม	จำนวน	59	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	100

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

วัดและประเพณี

ในหมู่บ้านช้อยงามนี้ ไม่มีวัดภายในหมู่บ้านชาวบ้านที่ต้องการทำบุญก็จะไปทำบุญกันตามวัดต่างๆ ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง

ส่วนประเพณีที่จัดทำกันประจำภายในหมู่บ้าน มีดังนี้

- เดือนมกราคม ทำบุญประเพณี ปีใหม่ วันเด็ก
- เดือนเมษายน ทำบุญประเพณี สงกรานต์ ทำบุญกลางบ้าน สรงน้ำพระ
- เดือนตุลาคม ทำบุญประเพณี แข่งเรือฮีโปง
- เดือนพฤศจิกายน ทำบุญประเพณี ลอยกระทง

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1)นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจในโครงการกองทุนหมู่บ้านว่าเป็นโครงการที่เป็นนโยบายของเร่งด่วนอย่างหนึ่งของรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันโดยโครงการมีขึ้นเพื่อจัดสรรเงินทุนให้ทุกหมู่บ้าน โดยได้

รับเงินจำนวนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อให้เป็นเงินทุนสำหรับชาวบ้านในหมู่บ้านได้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านไปใช้ในการลงทุนหรือการประกอบอาชีพเพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและลดปัญหาการว่างงานของชาวบ้านเพื่อที่ชาวบ้านในหมู่บ้านจะได้ไม่ต้องออกมาหางานทำในตัวเมืองและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

2) เงิน 1 ล้านบาท

หมู่บ้านช่อขาม หมู่ที่ 8 ต.หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา ได้รับเงินโอนจำนวน 1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2545 เข้าบัญชีธนาคารกองทุนล้านบาทเลขที่ 06-4317-20-053372-0 และบัญชีธนาคารเงินสะสมของกองทุนเลขที่ 06-4317-20-056622-1 มีเงินสำรองจำนวน 15,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

ในการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขามนั้น มีวิธีการดำเนินการดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 จัดการประชุมสัมพันธ์ให้ทางสมาชิกของกองทุนได้ทราบว่าจะมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2 เรียกประชุมสมาชิกกองทุน

ขั้นตอนที่ 3 ให้ที่ประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเสนอรายชื่อผู้ที่จะเข้าเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อได้รายชื่อแล้วก็ให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทำการคัดเลือกโดยวิธีการยกมือให้

คะแนนแก่กรรมการเป็นรายๆคนไป โดยผู้ที่จะได้เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

จะต้องได้รับคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของสมาชิกที่มาประชุม

ในการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้มีการเชิญผู้ใหญ่บ้าน กำนัน พัฒนาการอำเภอ ปลัดอ.บ.ต. ประธานอ.บ.ต.และสมาชิกอ.บ.ต.มาร่วมเป็นสักขีพยานในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ด้วย โดยการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านช่อขามในครั้งนี้ได้มีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน มีรายชื่อดังนี้

1.นายชัยนิคม	มะโนรัตน์	ประธานกองทุน
2.นายเฉลียว	เพ็งมะเร็ง	รองประธาน
3.นายสายสูง	พยัคฆ์มะเร็ง	เลขานุการ
4.น.ส.พนารัตน์	อิมทะเล	เหรัญญิก
5.นายประจักษ์	พยัคฆ์มะเร็ง	กรรมการ
6.นางแสงอรุณ	แนมชัยภูมิ	กรรมการ

7. นายวิฑูรย์	พิศทะเล	กรรมการ
8. นายสงบ	สงกลาง	กรรมการ
9. นายเจริญ	หัททะเล	กรรมการ
10. นางชมภู	ชำนาญมะเรียง	กรรมการ
11. นางอุไร	พยัคฆ์มะเรียง	กรรมการ
12. นายแดง	นาคราช	กรรมการ
13. นางจิราภา	กรอกกลาง	กรรมการ
14. นางอุทัย	อ้อมทะเล	กรรมการ
15. นางพะเยาว์	บำรุงเกาะ	กรรมการ

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านของขงาม ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านฯ ต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจนและโครงการต้องเป็นโครงการที่มีลักษณะที่สามารถดำเนินการได้จริง และมีความเป็นไปได้ในทางการตลาดเห็นได้ชัดว่ามีค่าคุ้มการลงทุน

โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ พิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนหมู่บ้านฯ กำหนดให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารออมสิน สาขานครราชสีมา และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ รับทราบโดยเร็ว เมื่อสมาชิกที่ขอกู้ได้รับการพิจารณาให้เงินกู้แล้ว ทางกองทุนหมู่บ้านจะทำการโอนเงินเข้าบัญชีของผู้กู้ที่ได้แจ้งไว้กับทางกองทุน

2) กระบวนการรับชำระหนี้

ในการรับชำระหนี้ของทางกองทุนหมู่บ้าน บ้านของขงามนั้นผู้กู้สามารถชำระหนี้คืนแก่ทางกองทุนได้โดยนำเงินไปชำระคืนที่ธนาคาร และให้นำหลักฐานการส่งชำระเงินกู้ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านของขงาม เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี

3) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า

ในกระบวนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านบุญนิมิต มีดังนี้
กองทุนหมู่บ้านของขงามมีการจัดทำบัญชี ดังนี้

1. บัญชีเงินฝาก 1 ล้านบาท
2. บัญชีเงินฝากสัจจะ
3. บัญชีเงินหุ้น

4.บัญชีรายรับ-รายจ่าย

โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จัดทำบัญชีการเงินกองทุนหมู่บ้าน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และแจ้งให้สมาชิกทราบ รวมทั้งให้จัดทำ สรุปผลการดำเนินงานประจำปีรายงานต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

จัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านบ้านช่อขงาม โดยทำบัญชีเงินฝาก/เงินฝากสัจจะ/เงินหุ้น และบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกองทุนอย่างรอบคอบเดือนละ 1 ครั้ง แล้วตีคประกาศอย่างเป็นทางการ ณ.ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านช่อขงาม ให้สมาชิกรับทราบ

นอกจากนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านช่อขงาม ต้องตรวจสอบบัญชีของกองทุน และรายงานผลการตรวจสอบบัญชี ต่อคณะกรรมการสนับสนุนเพื่อทราบความก้าวหน้าเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบ้านช่อขงามทุก 3 เดือนและทุกรอบปีพร้อมทั้งแสดงบัญชีกำไรขาดทุนและงบดุลในปีบัญชีที่ผ่านมาภายใน 4 เดือน นับแต่วันสิ้นปีการทำบัญชี

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า

จำนวนผู้กู้ ของหมู่บ้านช่อขงามนั้น จากสมาชิกกองทุนทั้งหมด 59 คน มีผู้ที่ได้รับเงินกู้จากทางกองทุนหมู่บ้าน โดยการปล่อยเงินกู้ จำนวน 3 ครั้ง มีดังนี้

- ครั้งที่ 1 จำนวน 7 ราย เป็นเงินจำนวน 130,000 บาท
- ครั้งที่ 2 จำนวน 8 ราย เป็นเงินจำนวน 170,000 บาท
- ครั้งที่ 3 จำนวน 5 ราย เป็นเงินจำนวน 85,000 บาท

รวมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้เป็นจำนวน 20 ราย โดยสมาชิกทั้ง 59 ราย มีการนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ ดังนี้

- ปลูกพืช คือ ปลูกผัก จำนวน 18 ราย
- เลี้ยงสัตว์ คือ ไก่, เป็ด, หมู, ปลาช่อน จำนวน 1 ราย
- ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 1 ราย

2) ผลกระทบโดยตรง

จำนวนผู้กู้ที่ได้เงินกู้ จากจำนวนผู้กู้ที่ได้เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านช่อขงาม จำนวน 20 รายหลังจากที่ได้รับเงินกู้จากทางกองทุนหมู่บ้านแล้วก็เริ่มดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้ง

ยังช่วยให้ไม่ต้องไปกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ภายนอกระบบมาลงทุนประกอบอาชีพ จึงทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากเดิม เช่น ผู้ผู้นำไปลงทุนซื้อพันธุ์พืช ปุ๋ย ในการทำการเกษตรปลูกผัก หรือซื้อพันธุ์สัตว์เลี้ยงมาทำการขยายพันธุ์เพื่อจำหน่าย และซื้อจักรเย็บผ้าเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มกำลังในการผลิต เป็นต้น

3) ผลกระทบทางอ้อม

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

กองทุนหมู่บ้านมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดเงื่อนไขที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม มีการวางแผนอนาคตของกองทุนหมู่บ้านและสนับสนุนเงินทุนให้กับผู้ที่ส่งคืนเงินกู้ครบจำนวนและตามกำหนดระยะเวลา รวมทั้งปัญหาต่างๆในการบริหารกองทุนที่ผ่านการแก้ไขทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกองทุนซึ่งสามารถนำไปใช้กับการบริหารงานอื่นๆต่อไปได้

3.2 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

หลังจากที่ได้มีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นในหมู่บ้านทำให้มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในหมู่บ้าน เนื่องจากสมาชิกได้รับเงินกู้ไปลงทุนประกอบอาชีพที่ตัวเองถนัด ลดการกู้เงินกู้ภายนอกที่มีดอกเบี้ยสูง นำเงินกู้ที่ได้ไปจัดสรรซื้อวัตถุดิบเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตในการจำหน่ายให้มากขึ้น ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นมีเงินทุนหมุนเวียน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้การว่างงานน้อยลง ประชากรมีอาชีพเพิ่ม และไม่หันไปสนใจในอบายมุขต่างๆ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B มีดังนี้

ความรู้ความสามารถของผู้กู้ในการประกอบอาชีพ สามารถนำเงินที่ขอกู้จากกองทุนหมู่บ้านไปพัฒนาอาชีพที่ผู้กู้ทำอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวในอนาคตต่อไป

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1.เงินกู้ สมาชิกที่ได้รับเงินกู้ทุกคนนั้นทราบดีว่าเงินกู้ที่ได้มาจากกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินกู้ที่ถูกจัดสรรมาโดยรัฐบาลเพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน และสมาชิกทุกคนต้องผ่อนชำระเงินกู้คืนตามระเบียบที่กำหนดไว้ของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อที่เงินจำนวน 1 ล้านบาทจะได้คงอยู่ต่อไป ซึ่งกองทุนหมู่บ้านของงาม ได้ทำการปล่อยเงินกู้เป็นจำนวน 385,000 บาท และจากดอกเบี้ยที่เก็บได้จำนวน 50,000 บาท สามารถนำดอกเบี้ยที่ได้มาปล่อยกู้ให้รายต่อไป เป็นการเพิ่มจำนวนเงินให้กับกองทุนเงินล้าน สมาชิกสามารถกู้ได้ตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 20,000 บาท ต่อราย กู้เพื่อไปใช้ในการประกอบอาชีพ

2.บัญชี จากแบบรายงาน บร.11 ส่วนใหญ่ผู้กู้ไม่ได้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย เนื่องจากไม่มี ความรู้ทางด้านการทำบัญชี คิดเป็น 100% จากผู้กู้จำนวนทั้งหมด 20 ราย

2.2.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B มีดังนี้

ผลโดยตรง (Immediate Result)

จุดเด่นคือ ผู้กู้สามารถนำเงินกู้ไปช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพได้โดยเฉลี่ย ประมาณร้อยละ 70 เช่น ซื้อมาจัดศัตรูพืช

จุดด้อยคือ ถ้าผู้กู้นำเงินกู้ที่ได้ไปใช้ผิดประเภทก็จะสร้างปัญหาให้กับตนเองและชุมชน ซึ่งเงินกู้ที่ถูกนำไปใช้ผิดประเภท, โดยเฉลี่ยแล้วประมาณร้อยละ 30 เช่นการนำไปซื้อของใช้ฟุ่มเฟือย

ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ส่วนใหญ่ นำเงินกู้ที่ได้จากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไปใช้หนี้เงินกู้ทั้งนอกระบบ และในระบบ ทำให้เกิดหนี้ซ้ำซ้อน จึงได้มีการช่วยเหลือชาวบ้าน โดยเกษตรจังหวัด ในการให้ความรู้ เกี่ยวกับการเกษตร เพื่อให้ชาวบ้านสามารถผลิตผลผลิต ที่มีคุณภาพสูงและราคาดี เป็นที่ต้องการของ ตลาด ออกจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ซึ่งสามารถนำไปใช้หนี้ได้ต่อไป

ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

เมื่อผู้กู้มีการพึ่งตนเองและชาวบ้านในหมู่บ้านที่ยังไม่มีอาชีพและรายได้ หลังจากได้เงินกู้จากกองทุน แล้วนำเงินไปลงทุนค้าขาย เลี้ยงสัตว์ หรือประกอบอาชีพต่างๆ ทำให้มีรายได้ในการเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ แต่ถ้าผู้กู้นำเงินกู้ที่ได้ไปใช้หนี้เงินกู้นอกระบบผู้กู้ก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ ที่จะนำไป ประกอบอาชีพ หรือเพื่อเพิ่มรายได้จากการทำงาน

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

1)การเกิดกองทุน พบว่า จากการเกิดกองทุนหมู่บ้านขึ้นในหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านได้มีเงินกองทุนที่เป็นของส่วนรวมที่ผู้ใดประสงค์ที่จะขอกู้เงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพโดยที่ไม่ต้องไปกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นที่มีดอกเบี้ยที่สูง ทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสที่จะกู้ยืมเงินจากทางกองทุนมาลงทุนประกอบอาชีพ และทำให้มีรายได้ เกิดการสร้างงาน และลดปัญหาการว่างงานภายในหมู่บ้าน และทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเศรษฐกิจในหมู่บ้านก็ดีขึ้นด้วย

2)การบริหารกองทุน พบว่า ในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านนั้นคณะกรรมการที่จะมาบริหารงานจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมและมีความตั้งใจที่จะบริหารงานของกองทุนให้ดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังต้องอาศัยการประสานงานและความร่วมมือของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น

คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้จะทำให้การบริหารงานของกองทุนดำเนินการอย่างประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า จากการเกิดกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดการเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองในการที่จะนำเงินกู้ที่ได้มา มาลงทุนเพื่อทำให้เกิดรายได้และสามารถใช้เงินที่ได้กู้ยืมมาจากกองทุนหมู่บ้านได้

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า หลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านมีสภาพที่ดีขึ้น เพราะคนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งก็ถือได้ว่ากองทุนหมู่บ้านมีส่วนทำให้หมู่บ้านมีการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น ตัวอย่าง เช่น การนำเงินกู้ไปซื้อจำนวนวัตถุดิบเพิ่ม เพื่อเพิ่มผลผลิตเมื่อนำออกจำหน่ายก็จะเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น หรือจากที่เคยเลี้ยงสุกรอย่างเคี้ยว ก็สามารถนำเงินที่กู้ไปซื้อพันธุ์ปลาสวยงามมาขายพันธุ์แล้วนำออกจำหน่าย

5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมีส่วนสำคัญที่ทำให้กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและมีความยั่งยืน เพราะถ้าคนในหมู่บ้านขาดความสามัคคี และความร่วมมือร่วมใจกันที่จะช่วยกันดำเนินการในการบริหารงานกองทุนหรือการปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านก็ไม่สามารถอยู่ต่อไปได้ ถ้าชุมชนขาดความเข้มแข็ง

2. ปัจจัยด้านบวกด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

1) ปัจจัยด้านบวก มีดังนี้

- 1.1 การปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านอย่างเคร่งครัด
- 1.2 ระบบการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านที่ดี
- 1.3 ความร่วมมือ ความสามัคคี และการประสานงานที่ดี
- 1.4 การจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ
- 1.5 ความรู้ความเข้าใจของประชาชน

2) ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

- 1.1 การใช้เงินกู้ที่ผิดวัตถุประสงค์
- 1.2 การชำระเงินกู้คืนแก่ทางกองทุน
- 1.3 ขาดการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับกองทุน

3. การเกิดเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า การเกิดเครือข่ายของการเรียนรู้เริ่มจากการที่มีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นในหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านนั้นเป็นสิ่งใหม่ชาวบ้านจึงต้องศึกษาและทำความเข้าใจใน

เรื่องเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านมีการจัดเวทีประชาพิจารณ์ในการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน รวมไปถึงปัญหา และการแก้ไข ในระดับตำบล ช่วยให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้

4.ความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า หมู่บ้านที่จะสามารถดำเนินการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านให้ประสบความสำเร็จได้มันจะต้องเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีความสามัคคี มีความร่วมมือร่วมใจกันและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงจะเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง และจะสามารถจัดการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านให้ยั่งยืนต่อไป

สรุปตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนและเหตุผลมีดังนี้

จากการเก็บข้อมูลแบบรายงาน บร.2 จำนวน 50 ชุดที่เป็นตัวชี้วัดถึงความเข้มแข็งของชุมชน ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ดังนี้

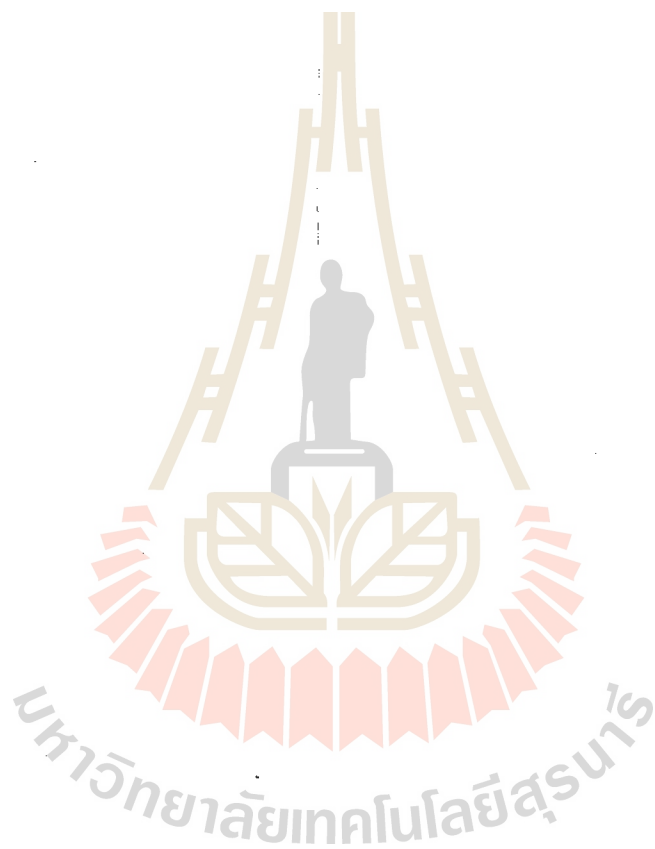
- 1.สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56 เพราะสภาพความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ยังมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกันอยู่
- 2.สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44 เพราะระบบเครือข่ายติเข้ามามีบทบาทของการไว้วางใจของคนในชุมชน
- 3.ชุมชนยกย่องคนทำความดี อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61 เพราะการต้องการเห็นชุมชน พัฒนาในทางที่ดีขึ้น คนที่ทำความดีจึงได้รับการยกย่อง และได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เข้าไปเป็นกรรมการทุกครั้งที่เกิดมีการรวมกลุ่ม
- 4.สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 52 เนื่องมาจากการดำเนินชีวิตที่ต้องทำเพื่อครอบครัวทำให้การช่วยเหลือกันและกันของคนในชุมชนน้อยลง
- 5.สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม จำนวน 2-3 ครั้งต่อปี ทุกครั้งที่มีการอบรมเพิ่มความรู้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเกษตร หรือทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน
- 6.สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ จำนวนเท่าเดิมจากปีก่อน
- 7.ครอบครัวในชุมชน มีความอบอุ่น อยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน จำนวนเท่าเดิมจากปีก่อน
- 8.ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน เพิ่มขึ้นเป็น 3 กลุ่มจาก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรักษำต่าตะคอง เพื่อบูรุษำต่าตะคองเก่าที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ให้ใสสะอาด ซึ่ง 2 กลุ่มแรก คือ กลุ่มอมทรัพย์ กับ กลุ่มอาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมหรือเสวนา อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 47

10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส จำนวนเท่าเดิม

11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม คนในชุมชนยังไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 50

12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน ยังไม่ใช้ เนื่องจากความสามัคคีของคนในชุมชนยังมีไม่มากพอ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การติดตามประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านช่อขาม หมู่ 8 ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ของการประเมินดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่
2. เพื่อศึกษาว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะสามารถช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่
3. เพื่อศึกษาถึงดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
4. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. วิธีดำเนินการ

- 2.1 การศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งการทำความเข้าใจในเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อที่จะได้ทราบแนวทางในการปฏิบัติงาน
- 2.2 รายงานตัวกับคนในหมู่บ้าน โดยเริ่มที่คนที่มีความสำคัญภายในหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน รวมไปถึงการทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านเพื่อสร้างความสนิทสนมและความเชื่อใจจากชาวบ้าน
- 2.3 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบริบทชุมชน 1-12 เป็นตัวแบบในการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ นอกจากนั้นก็ยังมี การสังเกตจากการที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุม กองทุนหมู่บ้าน และการประชาคมหมู่บ้าน และการศึกษาหาข้อมูลจากข้อมูลมือสอง เช่น ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น
- 2.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการประชาคมหมู่บ้าน และจากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลมือสองมารวบรวมและวิเคราะห์เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้นมา เพื่อการจัดทำสารนิพนธ์ต่อไป

3. ผลการดำเนินการ

1.นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านช่อขงาม รวมทั้งชาวบ้านในหมู่บ้านมีความเข้าใจในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นอย่างดี

2.กองทุน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านทำให้คนในหมู่บ้านช่วยกันรับผิดชอบและช่วยกันนำเงินกู้ที่ได้ไปพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และรักษารเงิน 1 ล้านบาทให้คงอยู่และเพิ่มขึ้นตามอัตราดอกเบี้ยต่อไปในหมู่บ้านซึ่งเงินทุน 1 ล้านบาท หลังจากการปล่อยกู้ไปเป็นจำนวน 385,000 บาท ได้เก็บดอกเบี้ยได้เป็น จำนวน 50,000 บาท ทำให้เงินกู้ที่เหลือในบัญชีกองทุน เป็นเงิน $615,000 + 50,000 = 665,000$ บาท

สรุป และ อธิปรายผล

1.การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านช่อขงาม ได้แก่

1.1 เมื่อเกิดกองทุนในหมู่บ้านก็เกิดความร่วมมือกันของชาวบ้าน ซึ่งเป็นผลให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น

1.2 เกิดการเรียนรู้และพึ่งพาตนเองจากการนำเงินกู้ที่ได้ไปพัฒนาอาชีพเดิมที่ทำอยู่แล้ว

1.3 มีปัจจัยต่างๆในหมู่บ้านที่เป็นตัวช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4 มีการบริหารและการจัดการกองทุนอย่างเป็นระบบ หลังจากได้รับการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 5 เดือน คือ ผู้กู้ชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตรงตามเวลา

1.5เป็นโครงการมีประโยชน์ต่อประชาชนในระบบฐานรากอย่างแท้จริงเพราะเป็นเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ กู้ง่ายไม่ยุ่งยากเหมาะแก่การลงทุนประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร

2.ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวก

2.1 เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพที่ดี

2.2 เกิดจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันเพื่อความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้าน

3.ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านลบ

3.1 ประชาชนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งเป็นลูกหนี้รายทุน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูง จึงทำให้ขาดเงินหมุนเวียนเพราะเงินบางส่วนต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตในระยะอันสั้นได้

3.2 ประชาชนในหมู่บ้านที่ทำอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ประสบปัญหาาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

- 4.1 คนในหมู่บ้านรู้หน้าที่ของตนเอง มีความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน
- 4.2 หมู่บ้านขอยางามีผู้นำที่มีคุณธรรมและยุติธรรม
- 4.3 คนในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาโดยมีแผนงานที่คิดร่วมกัน

5. ผลโดยตรงและผลกระทบที่ทำให้ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น

5.1 ผลโดยตรง สมาชิกที่กู้เงิน ไปดำเนินการ สามารถก่อให้เกิดรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ 3,000-8,000 บาท และสามารถนำเงินส่งคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนหมู่บ้านเติบโตต่อไปในอนาคต

5.2 ผลกระทบโดยตรง วิถีชีวิตในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ที่ดีกว่าเดิมจากการนำเงินกู้ไปใช้ลงทุนทั้งพัฒนาและประกอบอาชีพ

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม เกิดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ชาวบ้านทุกคนช่วยกันกำหนดขึ้น ทำให้เกิดความเข้มแข็งและมีศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับกองทุน

1.1 ข้อที่กำหนดว่าต้องเป็นผู้ที่พำนักหรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ต้องการให้เปลี่ยนเป็น 3 – 5 เดือน เพื่อให้ผู้ที่มีความประสงค์เป็นสมาชิกแต่มาพำนักในท้องที่ไม่ถึง 6 เดือนแต่เกิน 3 เดือน ได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย

1.2 การตรวจสอบและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนมีช่องโหว่อยู่คือการจัดสรรตามความเห็นชอบของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้ตรวจสอบได้ยาก ควรให้คนในหมู่บ้านร่วมตรวจสอบด้วย

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

2.1 การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ของคณะกรรมการมีความล่าช้า ไม่มีการประสานงานที่ดีระหว่างกรรมการด้วยกันเอง กล่าวคือ คณะกรรมการไม่แบ่งงานกันทำให้เป็นระบบ ไม่มีการแบ่งตามหน้าที่

2.2 การประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอเป็นทำให้ชาวบ้านไม่ต้องการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ต้องการให้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเกษตรจัดการอบรมให้แก่ชาวบ้านในเรื่องเกี่ยวกับการปลูกพืชให้ได้ผลผลิตที่ดี การทดลองปลูกพืชชนิดใหม่ๆ ในท้องที่ซึ่งไม่เคยมีการเพาะปลูกมาก่อน การกำจัดศัตรูพืชรวมไปถึงการแปรรูปผลผลิตที่ไม่สามารถจำหน่ายได้หมด เพื่อพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้านที่มีคุณภาพดีและเป็นที่ต้องการของตลาด

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1 เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน กระบวนการของการศึกษาของบัณฑิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิสัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองรวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงสภาพรวมของชุมชน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลนำไปใช้ในการจัดตั้งองค์กร ที่เป็นของคนในชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำธุรกิจชุมชนในอนาคต

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้ง และดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่า ด้วย การจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544, สำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจั ดการและการประเมินโครงการ,
- เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. 2545 เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองชุดสาร นิพนธ์, สำนักเทคโนโลยีสังคม
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544-2549)
- สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองใช้ประกอบ การเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์
- สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการ ประเมินเพื่อพัฒนา กรุงเทพฯ : ทศน์ทองการพิมพ์.
- สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดสาร นิพนธ์. กรุงเทพฯ : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์